

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Muu viranomainen

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Pohjanmaan liitto katsoo, että raportti tuo hyvin esiin järjestöjen erilaisuuden ja niiden erilaiset lähtökohdat, jotka vaikuttavat varainhankinnan suunnitteluun ja tuloksellisuuteen (s. 14). Kuten raportissa todetaan, järjestön toiminta ja sen tarkoitus ja tunnettuus voivat vaikuttaa haluun lahjoittaa aikaa tai rahaa ja tuen jatkuvuus kasautuu (s. 14, 12).

Oleellista on siis huomioida etenkin pienempien ja vähempien tunnettujen järjestöjen kohdalla, miten niitä voidaan tukea. Pohjanmaan liitto katsoo tärkeäksi huomioksi Vastuullinen lahjoittaminen ry: selvityksestä nousevan näkökohdan (s. 13-14): ”Tuloksellinen varainhankinta ei saisi vähentää myönnettävää valtionavustusta tai johtaa jo myönnetyn valtionavustuksen valtionavustuslain (5 luku, 20–24 §) mukaiseen palauttamiseen tai takaisinperintään.” Raportissa olisi suotava tuoda vielä tarkemmin esille, miten tähän tullaan ottamaan kantaa. Oleellista tässä on läpinäkyvyys järjestöjen rahoituksessa ja avustusten myöntöperusteissa.

Pohjanmaan liitto katsoo, että liitteessä mainittu rahoituksen pitkäjänteisyys järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi (s. 54) on hyvä huomio, mutta miten tähän päästään, jäänee raportissa osin tulkinnanvaraiseksi.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Luvussa neljä tuodaan esiin sosiaali- ja terveysjärjestöjen vähäiset mahdollisuudet vastata omavastuuosuudesta, kun ne hakevat valtionavustusta, jolloin STM:n hallinnonala poikkeaa omavastuuosuutta koskevasta vaatimuksesta (s. 27) lukuun ottamatta niitä järjestöjä, joiden varallisuuden STEA katsoo olevan merkittävä (s. 31). Pohjanmaan liitto näkee, että vaikka pyrkimyksenä on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvä käytäntöjen yhdenmukaistaminen, niin tämä osaltaan huomioi järjestöjen moninaisuuden ja erilaiset lähtökohdat ja varallisuuden.

Selkeyttäminen tulojen huomioonottamiseen valtionavustustoiminnassa on tarpeen, jotta ei jää liikaa tulkinnanvaraa. Kuten raportissa todetaan, mikäli valtionapuviranomainen tulkitsee lahjoitukset valtionavustuksen saajan muuksi tuloksi, vaikuttaa se valtionavustuksen käyttöön – jolloin tulkinta ei ehkä kannusta järjestöjä varainkeruuseen (s. 28). Selkeästi sen sijaan tuodaan esille, että hankkeessa ei saa kertyä tuloja.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Myönteistä on raportin huomio, että järjestöille myönnettäviin valtionavustusosuuksiin pitäisi osoittaa nykyistä enemmän rahoja valtion talousarvioissa, jos ei haluta avustusten määrän laskemista tai kohdentamisen siirtymistä varainhankinnan avustamiseen ja tukemiseen (s. 32).

Toisaalta tuodaan esiin huomio siitä, että ”koska valtionavustuksia ei myönnetä jatkossa rahapelitoiminnan tuotosta, veronmaksajien aseman ja mielipiteen merkityksen voidaan arvioida kasvavan valtionavustustoiminnassa” (s. 35), johon osin vastataan huomiolla, että mikäli varainhankinta olisi tuloksellista ja vähentäisi julkisen rahoituksen tarvetta, niin suhtautuminen voisi olla myönteistä. Tämä on kuitenkin pohdintaa, johon tarvitaan enemmän tietoa. Siksi myös luvussa esiin tuotu demokratiakehitys ja kansalaisten osallisuus on myös Pohjanmaan liiton mielestä yksi varteenotettava tapa järjestöjen julkisen rahoituksen tarkasteluun. (s. 35)

Varainhankinnan avustaminen ja tukeminen lisäsivät sekä järjestöjä koskevia raportointivaatimuksia että valtionapuviranomaisten tehtäviä (s. 36). Siksi olisi tärkeä vielä selvittää, miten tämä vaikuttaisi valtionavustustoiminnan tuottavuuteen. Järjestöjen näkökulmasta on kuitenkin pidettävä mielessä kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen merkitys yhteiskunnan toiminnalle, jolloin tulosten ja vaikuttavuuden mittaaminen ei ole yksinkertaista ja vaikutukset voivat näkyä vasta pidemmällä aikavälillä ja niihin voivat vaikuttaa myös toimintaympäristössä tapahtuvat ennakoimattomat muutokset, kuten mm. koronakriisi osoitti.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

Luvussa tuodaan ensimmäisenä esiin keino, jossa valtionapuviranomaiset määrittelevät valtionavustuksen käyttöön hyväksyttävät kustannukset yhdenmukaisella tavalla. (s. 37). Pohjanmaan liitto huomioi, että tämä lisäisi yhdenmukaisuutta ja toisi läpinäkyvyyttä järjestöjen saamien avustusten käyttöön.

Järjestöjen huoli siitä, että keino ”Yleisavustuksella rahoitettaisiin järjestön varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia” voi vaikuttaa jäsenmaksujen korottamiseen, joka voi johtaa siihen, että

maksajiksi joutuvat vähävaraiset henkilöt, kannattaa ottaa huomioon, kun mietitään järjestöjen varainhankinnan tukemista (s. 40).

Keinossa ”Hankeavustus varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen” arvioidaan (s. 44–45), että ”vaikuttaa siltä, että valtionavustuksia myönnetään painotetusti valtakunnallisille järjestöille, jolloin paikallisten ja alueellisten järjestöjen toimintaedellytykset on syytä ottaa huomioon avustettaessa ja tuettaessa järjestöjen varainhankintaa.” Lisäksi luvussa nostetaan jälleen esille järjestöjen erilaisuuden huomioonottaminen (s. 45). Pohjanmaan liitto näkee nämä tärkeinä kohtina ottaa huomioon alueellisesta näkökulmasta, kun avustustoimintaa yhtenäistetään ja kehitetään.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Järjestöjen autonomisuus on kysymys, johon liitteessä kiinnitetään ansiokkaasti huomiota. Etenkin huomionarvioista on se, että järjestöjen toiminta olisi järjestölähtöistä ja jättäisi järjestöille tilaa kokeilla ja kehittää uutta (s. 55) – ei vain sellaista, johon myönnetään julkista rahoitusta (s. 54). Myös järjestöjen toiminnan merkitys etenkin kriisitilanteissa ja niiden asiantuntemuksen hyödyntäminen, kun suunnitellaan ja arvioidaan valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta, ovat oleellisia asioita. Pohjanmaan liitto pitää lisäksi tarpeellisena, että huomiota on kiinnitetty alueellisen toiminnan mahdollistamiseen, joka on tärkeää yhdenvertaisuuden näkökulmasta (s. 54). Järjestöjen toiminnalla on suuri merkitys alueelle ja alueen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan kehittämiseksi. Lisäksi järjestöt ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita julkiselle sektorille.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

-

Pitkänen Lotta
Regional Council of Ostrobothnia